

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ОДЕСЬКА ЮРИДИЧНА АКАДЕМІЯ»
ФАКУЛЬТЕТ ЦИВІЛЬНОЇ ТА ГОСПОДАРСЬКОЇ ЮСТИЦІЇ
КАФЕДРА ЦИВІЛЬНОГО ПРАВА

**ОДЕСЬКІ ГРУДНЕВІ ЦИВІЛІСТИЧНІ ЧИТАНЯ:
ПРИВАТНЕ ПРАВО, ЯК КОНЦЕПТ
В УМОВАХ ВІЙНИ:
ЛЮДСЬКИЙ ВИМІР**

МАТЕРІАЛИ
Всеукраїнської наукової конференції

*Одеса,
12 грудня 2024 року*

Одеса
Фенікс
2024

За загальною редакцією

доктора юридичних наук, професора *Є. Харитонов*,
докторки юридичних наук, професорки *І. Давидової*

Упорядники-укладачі:

Давидова Ірина – д.ю.н., професорка кафедри цивільного права Національного університету «Одеська юридична академія», професорка;

Ткаченко Катерина – лаборантка кафедри цивільного права Національного університету «Одеська юридична академія».

Члени оргкомітету Всеукраїнської наукової конференції:

Андронов Ігор – д.ю.н., професор кафедри цивільного, нотаріального та виконавчого процесу НУ «Одеська юридична академія», професор;

Подцерковний Олег – д.ю.н., зав. кафедри господарського права та процесу НУ «Одеська юридична академія», професор;

Харитонов Олена – д.ю.н., зав. кафедри права інтелектуальної власності та патентної юстиції НУ «Одеська юридична академія», професорка;

Харитонов Тетяна – д.ю.н., зав. кафедри аграрного, земельного та екологічного права НУ «Одеська юридична академія», професорка;

Мінченко Райса – д.ю.н., професорка кафедри цивільного права НУ «Одеська юридична академія», професорка;

Бабич Ірина – к.ю.н., доцентка кафедри цивільного права НУ «Одеська юридична академія», доцентка;

Берназ-Лукавецька Олена – к.ю.н., доцентка кафедри цивільного права НУ «Одеська юридична академія», доцентка;

Матійко Микола – к.ю.н., доцент кафедри цивільного права НУ «Одеська юридична академія», доцент;

Орзіх Юрій – к.ю.н., доцент кафедри цивільного права НУ «Одеська юридична академія», доцент;

Шамота Олександр – асистент кафедри цивільного права НУ «Одеська юридична академія»;

Ткаченко Катерина – лаборантка кафедри цивільного права НУ «Одеська юридична академія».

Одеські грудневі цивілістичні читання: приватне право, як концепт в умовах війни: людський вимір : матеріали Всеукр. наук. конф. (Одеса, 12 груд. 2024 р.) [Електронне видання] / за заг. ред.: д.ю.н., проф. Є. Харитонов, д.ю.н., проф. І. Давидової ; НУ «Одес. юрид. академія». – Одеса : Фенікс, 2025. – 318 с. – Режим доступу:

ISBN 978-617-8430-40-5

Збірник містить матеріали доповідей з теоретичних, історичних і методологічних проблем цивільного права та процесу, господарського права і процесу, аграрного, земельного, екологічного та природоресурсового права та інших галузей приватного права, які були оприлюднені на Всеукраїнській науковій конференції 12 грудня 2024 р. в Національному університеті «Одеська юридична академія».

Збірник спрямований на ознайомлення юридичної громадськості з дослідженням науковців у сфері цивілістики і може бути корисний як у навчальному процесі, так і в науковій діяльності.

УДК 347.1 : 341.9“364” (477)

Матеріали видано за авторською редакцією.

Повну відповідальність за достовірність та якість поданого матеріалу несуть учасники Всеукраїнської наукової конференції, їхні наукові керівники, рецензенти та структурні підрозділи вищих навчальних закладів і установ, які рекомендували ці матеріали до друку.

<i>Сомок Данійл Миколайович</i> ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ВІДДАЛЕНОЇ БІОМЕТРИЧНОЇ ІДЕНТИФІКАЦІЇ	248
<i>Халаїм Діана Сергіївна,</i> ОСОБЛИВОСТІ СТЯГНЕННЯ ІНФЛЯЦІЙНИХ ВТРАТ ТА 3% РІЧНИХ ЗА КРЕДИТНИМИ ДОГОВОРАМИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ: ПРАВОВИЙ БАЛАНС МІЖ ІНТЕРЕСАМИ КРЕДИТОРА І БОРЖНИКА	251
<i>Цупенкова Анна Олександрівна</i> СПАДКУВАННЯ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ.....	254

НА ПОЧАТКУ НАУКОВОГО ШЛЯХУ

ПРОБЛЕМИ ГОСПОДАРСЬКОГО ПРАВА І ПРОЦЕСУ

<i>Балик Анна Вікторівна, Іскра Єлизавета Сергіївна</i> ФОРС-МАЖОРНІ ОБСТАВИНИ ПРИ ВИКОНАННІ ГОСПОДАРСЬКИХ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ	258
<i>Волошенюк Олександра Юріївна,</i> ВИРІШЕННЯ СПОРІВ У БІЗНЕСІ ЧЕРЕЗ ІНСТИТУТ БІСНЕС-ОМБУДСМЕНА	262
<i>Горбик Дарина Віталіївна,</i> ТИПОВІ АРБІТРАЖІ УГОДИ, ЇХ ПРАВОВА ПРИРОДА.....	266
<i>Довгонос Іванна Юріївна, Ткаченко Владислав Артемович</i> ОСОБЛИВОСТІ ЗДІЙСНЕННЯ БУДІВЕЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В ПЕРІОД ВОЄННОГО СТАНУ	270
<i>Кушнір Олександр Олександрович,</i> ОСОБЛИВОСТІ ЛІЦЕНЗУВАННЯ БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ.....	274
<i>Лукашова Яна Валентинівна,</i> ЛЕГАЛІЗАЦІЯ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	277
<i>Родрігес Лілія Фаб'янівна,</i> РЕСУРСНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БІЗНЕСУ.....	281
<i>Соловей Анна Олегівна, Решетило Яна Сергіївна,</i> КОМБІНОВАНІ ПРОЦЕДУРИ У МІЖНАРОДНОМУ КОМЕРЦІЙНОМУ АРБІТРАЖІ	283
<i>Халаїм Діана Сергіївна,</i> ОКРЕМІ АСПЕКТИ СТИМУЛЮВАННЯ БІЗНЕСУ ЧЕРЕЗ ЦЕНТРИ ПІДТРИМКИ ПІДПРИЄМНИЦТВА «ДІЯ. БІЗНЕС»	287

Крім того, ще одним рішенням може бути індивідуальний перегляд умов кредитних договорів із врахуванням специфічних ситуацій кожного боржника. Це дозволить банкам та позичальникам спільно адаптувати умови договорів відповідно до обставин, зокрема, до можливостей позичальника відновити платоспроможність після завершення воєнного стану. Водночас, для уникнення правових конфліктів такі зміни договорів потребуватимуть чітких юридичних рекомендацій.

Отже, вирішення цієї проблеми вимагає зваженого підходу, який враховує інтереси як боржників, так і кредиторів. Запропоновані механізми дозволять забезпечити соціальний захист та фінансову стабільність, зберігаючи правову визначеність в умовах кризи. Для ефективного втілення таких рішень необхідна злагоджена співпраця держави, фінансових установ та позичальників, що знизить потенційні ризики для економіки та правової системи України.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Постанова Великої Палати Верховного Суду України від 19.06.2019 у справі № 703/2718/16-ц URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/82997469>.
2. Про введення воєнного стану в Україні : Указ Президента України від 24.02.2022 № 64/2022 : станом на 8 серп. 2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/64/2022#Text>.
3. Цивільний кодекс України : Кодекс України від 16.01.2003 № 435-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>.

Цупенкова Анна Олександрівна

*студентка 1 курсу магістратури факультету цивільної та господарської юстиції Національного університету
«Одеська юридична академія»*

Науковий керівник: к.ю.н., доцентка Токарева В. О.

СПАДКУВАННЯ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ

Спадкове право є одним із найстаріших інститутів права, який з плином часу не втратив своєї актуальності та продовжує відігравати важливу роль у житті суспільства. Спадкове право покликане регулювати цей процес переходу прав та обов'язків від однієї осо-

би до іншої у разі смерті спадкодавця. Воно є важливою частиною правової системи, оскільки визначає правові механізми спадкування та забезпечує юридичну захищеність як спадкодавців, так і спадкоємців. Основними нормативними актами, що регулюють ці відносини в Україні, є Цивільний кодекс України та інші нормативно-правові акти, які уточнюють порядок спадкування. Але з початком війни в Україні, порядок прийняття спадщини зазнав суттєвих змін, які викликані необхідністю адаптувати правові норми до умов воєнного часу.

Згідно з положеннями статті 1270 Цивільного кодексу України, строк для прийняття спадщини становить шість місяців [1]. Він починає свій відлік з моменту відкриття спадщини, який, зазвичай, визначається часом смерті особи. Смерть особи засвідчується відповідними медичними висновками, на основі яких органами державної реєстрації актів цивільного стану видається свідоцтво про смерть. Постанова Кабінету Міністрів України від 28 лютого 2022 року № 164 «Деякі питання нотаріату в умовах воєнного стану» передбачає, що під час дії воєнного стану строки для прийняття спадщини або відмови від неї зупиняються. Таке тимчасове рішення забезпечує правовий захист спадкоємців, які через обставини війни не можуть реалізувати своє право вчасно.

Окрім цього, особливого значення набула редакція пункту 3 Постанови Кабінету Міністрів України № 164, що набула чинності 29 червня 2022 року [2]. Вона передбачає, що строк для реалізації прав на спадкування зупиняється на час дії воєнного стану, але не більше ніж на чотири місяці. На практиці ці зміни спричинили певні питання щодо обчислення строку спадкування у випадках, коли спадщина відкрилася в період між 6 березня 2022 року та 28 червня 2022 року. Складність полягала у визначенні того, як рахувати строк для подання заяви на відкриття спадкової справи, якщо він почався до запровадження воєнного стану, але не завершився до 6 березня 2022 року. Законодавство пропонує таке вирішення: якщо до 6 березня 2022 року шестимісячний строк спадкування не сплинув, він автоматично продовжується на 4 місяці, що в сумі дає 10 місяців [2].

Однак, якщо шестимісячний строк завершився до 6 березня 2022 року, діють загальні положення Цивільного кодексу України. Відповідно до них, строк для прийняття спадщини або відмови від неї становить рівно 6 місяців, і він не продовжується, що підкреслює важли-

вість вчасного звернення до нотаріуса, оскільки навіть воєнний стан не змінює цієї базової норми [3, с. 223].

Нині нотаріуси отримали додаткові повноваження, що дозволяють їм відкривати спадкові справи незалежно від місця відкриття спадщини за заявою спадкоємця. Через обмеження, спричинені війною, доступ до Спадкового реєстру може бути тимчасово відсутнім. У таких випадках нотаріус все одно має право розпочати спадкову справу, проте після відновлення доступу до реєстру протягом п'яти робочих днів нотаріус зобов'язаний перевірити наявність інформації щодо публічної спадщини, спадкових договорів та заповітів.

Постанова Кабінету Міністрів України № 164 чітко визначає, що під час воєнного стану нотаріус має право видавати свідоцтво про право на спадщину лише після завершення строку для прийняття спадщини [2]. Особливе правило діє для спадкових справ, де шести-місячний строк з дня відкриття спадщини завершився до 23 лютого 2022 року. Тобто на даний момент, до закінчення воєнного стану, неможливо отримати свідоцтво про право на спадщину, окрім випадків, де строк для прийняття спадщини минув до зазначеної дати. Видача свідоцтва без реєстрації у Спадковому реєстрі категорично заборонена, що запобігає можливим шахрайствам і порушенням законодавства.

Закон України «Про нотаріат» також регулює порядок видачі свідоцтв про право на спадщину, зазначаючи, що таке свідоцтво видається за місцем відкриття спадщини. Правило знову набуде чинності після завершення воєнного стану, коли всі спадкові справи, відкриті не за місцем проживання спадкодавця, мають бути передані відповідним нотаріусам для остаточного оформлення свідоцтв. Варто зазначити, що свідоцтво про право на спадщину є важливим правовстановлюючим документом, який підтверджує право спадкоємця на майно, що було передане йому у спадщину. Якщо кількість спадкоємців більша за одного, кожен із них отримує окреме свідоцтво з визначенням його частки у спадщині [3, с. 224].

Отже, в умовах воєнного стану Україна зазнала істотних змін у правовій системі, зокрема в регулюванні спадкових правовідносин. Такі нововведення є вимушеною реакцією на виклики, спричинені війною, і спрямовані на забезпечення правової визначеності для громадян, які переживають складні обставини. Однак після закінчення воєнного стану очікується, що законодавчі обмеження, пов'язані з

нотаріальною практикою, будуть скасовані, і процедура спадкування повернеться до своєї звичної форми.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Цивільний кодекс України : Кодекс України від 16.01.2003 № 435-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15>
2. Деякі питання нотаріату в умовах воєнного стану : Постанова Каб. Міністрів України від 28.02.2022 № 164. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/164-2022-п>
3. Кухарєв О. Актуальні аспекти здійснення спадкоємцями права на прийняття спадщини в умовах воєнного стану. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2022. № 11. С. 222–225.
4. Берназ-Лукавецька О. М., Деякі особливості сімейних спорів. *Сучасний стан і перспективи розвитку сімейного права України в умовах адаптації до європейського права* : матеріали Всеукр. круглого столу (м. Одеса, 20 листоп. 2017 р.) / за заг. ред. д.ю.н., проф. Є. О. Харитонова, к.ю.н., доцента К. М. Глиняної. Одеса : Юридична література, 2017. С. 12-14.